

- 2 Na mapě jsou zachyceny nářeční výrazy pro pohodného, tj. pro osobu, která měla na starosti odstraňování mršin a utrácení nemocných zvířat. Tyto výrazy ukazují na rozdíly lexikální a slovtvorné (např. *pohodný* × *pohodník* × *pohodák* × *pohodňák*; *ras* × *rasík* × *rasák* × *rasovský*; *dřík* × *dráč*); ojedinělé jsou rozdíly hláskoslovné (např. *pohodák* × *pohodáček*). Dloužení u výrazu *drnomístr* na mapě neregistrujeme, protože tuto hláskovou obměnu sleduje zvláštní položka, srov. V-117 mistr.

Funkce pohodného i na venkově už dávno zanikla, avšak příslušná nář. pojmenování se nezřídka uchovávají zejména ve rčenicích jako synonyma člověka krutého, nemilosrdného. Výsledky výzkumu byly konfrontovány s KLA. Uvedená anketa navíc dokládá tato ojedinělá pojmenování: *hemrák* (Sušicko), *povolný* (Hlinecko), *psinka* (Žďársko).

- 3 Proti vcelku jednoduché jazykové situaci na Moravě stojí značná nářeční pestrost v Čechách. Největší rozsah má slovo *ras*. Kromě jzč. nářečí se vyskytuje v Čechách a na celé Moravě. Dokládá se též v slovtvorných variantách *rasoška* (zvláště na širším Mladoboleslavsku), *rasík* (zejména na Rakovnicku), *rasák* (porůznu ve vých. Čechách) a jako substantivizované adj. *rasovský* (místy v svč. nářečích).

V jzč. nářečích jsou pro pohodného dvě i více pojmenování. Vedle výrazu *pohodňák*, který je hojný zvláště na širším Plzeňsku a na Rakovnicku, a výrazu *pohodák*, dokládaného z vých. Plzeňska, zabírá většinu území již. části uvedených nářečí označení *pohodník*. Kromě těchto výrazů je tu velmi časté též pojmenování *drnomístr* (v již. Čechách v podobě *drnomístr*), poněkud expresivní a charakteristické spíše pro mladší vrstvu uživatelů. Výraz *pohodný* se roztroušeně a většinou dubletně dokládá poněkud častěji z již., vých. a sev. okrajů Čech, jako jediné bylo zaznamenáno v podstatě jen na Benešovsku, na Moravu proniká výjimečně.

Slezsko se poměrně ostře vyděluje výrazy *šerha* (ze záp. části) a *dřík* (vých. část s přilehlým sev. okrajem vm. nářečí; zde vedle formy *dráč*). Ostatní pojmenování nevytvářejí souvislé oblasti. Na Moravě se roztroušeně vyskytuje slovo *výtažný*, v Čechách novější výraz *antoušek* a přejaté *šintr* (záp. okraj Čech).

Výzkum ve městech se u této položky omezil na starší generaci; u ní většinou není výraznějších rozdílů proti mluvě venkovského okolí.

- 4 **antoušek** SSJČ ob. — Podle pražského pohodného Antona Schecka.
dráč v sled. významu jen nář. — K *drát*, psl. **dyrati* ‚stahovat kůži z pošlého nebo zabitého zvířete‘.
drnomístr SSJČ ‚nehodně místo pohodný‘ — Složené slovo z *drn* a *místr*, kalk. něm. výrazů *Rasenmeister*, *Wasenmeister*.
dřík v sled. významu jen nář.; Kt (také u Přerova) — Od *dřít*, psl. **deriti* ‚stahovat kůži‘.
dřík v sled. významu jen nář. — Od *dřít*, viz dříč.
oděrník jen nář. — Od *odírat*, srov. dříč, dráč.
pohodák jen nář. — Od *pohodný*, viz tam.
pohodňák jen nář. (Jg ‚holomek, pomocník biřice‘) — Od *pohodný*, viz tam.
pohodník Jg též *pohodlník*, SSJČ říd. — Od *pohodný*, viz tam.
pohodný Jg též *pohodlný*, SSJČ též nář. *pohodlný* — Substantivizované adj. nejasného původu. Snad k *pohodit* ‚hodit mršinu do jámy a zasypat hlínou‘.

ras Jg (též ‚cídítel záchodů‘), SSJČ ob., SSJ zastar. — Podle Mch z něm. *Racker* krácením (jako *d'as* z *d'äbel*). Nevylučujeme možnost přejetí a zkrácení něm. *Rasenmeister*.

rasák jen nář. — Od *ras*, viz tam.

rasík Jg i SSJČ dem. k *ras* — Od *ras*, viz tam.

rasoška jen nář. — Od *ras*, viz tam.

rasovský v sled. významu jen nář. (Jg i SSJČ adj. k *ras*) — Substantivizované adj. k zákl. *ras*, viz tam.

šerha jen nář.; SSJ *šarha* (Jg ‚hospodář vězňů, biřic, pochop‘) — Z něm. (střhn. *scherge*).

šintr jen nář. SSJ — Z něm. (*Schinder*).

švon jen nář. — Nejasné. Snad k mor. nář. *švondat se* ‚toulat se bez cíle‘.

výtažný v sled. významu jen nář.; Kt (Bš *výtažna* ‚vynášení mrtvol z domu o pohřbu‘) — Substantivizované adj. k *vytáhnout*.

- 5 *ras* Ju 1, 3 — *šintr* Ju 5, 6, Ru 1, 2, 4, 5

6 —

Bh

172 kovárna (1984) — mapa s. 387

- 1 M kovárna — kovarna
kovárňa — kovárňe
kováreň (též 506)
kuzňa (kužňa 818, 819, 830–836)
N veřtat, vařtat, d'ılna

- 2 Nář. pojmenování pro kovářskou dílnu vykazují především rozdíly morfologické povahy (*kovárna* × *kováreň* × *kovárňa*) a rozdíly hláskoslovné (např. *kovárňa* × *kovárně*, *kovárna* × *kovarna*, *kuzňa* × *kužňa*). Jediný rozdíl lexikální (*kovárna* × *kuzňa*) je okrajový.